

VERSLAG 1^E VERGADERING KLANKBORDGROEP

Versie 15 december 2021

datum 23 november 2021
tijd 17.00 uur tot 19.00 uur
onderwerp Gezondheidseffecten windturbines

De voorzitter van de klankbordgroep (van Public Mediation) opent de vergadering en introduceert de agenda voor de bijeenkomst. De agenda is als volgt:

1. Kennismakingsronde
2. Toelichting proces RES wind Amsterdam en reflectiefase
3. Toelichting werkwijze expertgroep
4. Spelregels en volgende bijeenkomst

Tijdens alle agendapunten hebben de klankbordgroepleden ruimte om vragen te stellen, zorgen te uiten en aandachtspunten mee te nemen. De inbreng is opgenomen in dit verslag en wordt meegegeven aan de expertgroep.

1. Kennismakingsronde

Tijdens de eerste helft van de bijeenkomst krijgen alle klankbordgroepleden gelegenheid om zichzelf voor te stellen. Ze geven aan waarom ze deelnemen aan de klankbordgroep en wat ze belangrijk vinden in het gesprek over gezondheid en het participatieproces. De klankbordgroep bestaat uit bewoners, lokale verenigingen (zoals de volkstuinvereniging) en vertegenwoordigers van belangenorganisaties. Uit de kennismakingsronde blijkt dat een aantal leden van de klankbordgroep zich ernstig zorgen maakt over de gezondheidseffecten van windturbines en het beoogde proces voor de reflectiefase. Hieronder is een puntsgewijze en gecategoriseerde opsomming opgenomen van de zorgen en aandachtspunten die de klankbordgroep ter kennismaking noemt:

Gezondheidseffecten

- ▶ *De gezondheidseffecten van windturbines zijn onvoldoende bekend. Hier dient aandacht voor te zijn wanneer wordt nagedacht over de plaatsing van windturbines (in de buurt van woningen).*
- ▶ *Volkstuincomplexen worden momenteel niet meegenomen in de berekeningen van geluidhinder in de milieueffectenrapportage (m.e.r.).*
- ▶ *Aandachtspunt is om bij het plaatsen van windturbines in de afweging mee te nemen dat energieopwekking door windturbines minder uitstoot van schadelijke stoffen veroorzaakt dan enkele andere energiebronnen.*
- ▶ *De mogelijkheid dat vanwege gezondheidsrisico's het niet verantwoord blijkt te zijn om de beoogde 17 windturbines in Amsterdam te plaatsen, moet ook een uitkomst van dit proces kunnen zijn.*
- ▶ *Er dient rekening te worden gehouden met de significantie van uitspraken in bestaand onderzoek. Niet-significante uitspraken zouden geen aanleiding moeten geven om de normstelling voor gezondheid en windturbines aan te passen.*
- ▶ *De gezondheidseffecten van windturbines op kinderen zijn momenteel niet meegenomen in de gangbare onderzoeken waarop de normen zijn gebaseerd.*
- ▶ *Het is aan de ene kant zorgelijk dat de uitspraak van de Raad van State over het Activiteitenbesluit ervoor heeft gezorgd dat gemeentes nu zelf normen dienen vast te stellen. Tegelijkertijd biedt het kansen om betere normen (dan nu wettelijk vastgelegd) voor windturbines te hanteren.*

Locatiekeuze windturbines

- ▶ *Er zou rekening gehouden moeten worden met de behoefte van bewoners in Amsterdam om rustige plekken op te zoeken en te 'ontsnappen aan de drukte van de stad. De zoekgebieden voor windturbines bevinden zich juist op deze rustige plekken, waar je kunt recreëren en waar mensen de natuur kunnen opzoeken.*
- ▶ *Op dit moment bevinden de zoekgebieden voor windturbines zich op locaties waar over het algemeen veel bewoners met een 'achtergestelde positie' wonen. Het is van belang om aandacht te hebben voor de gevolgen hiervan voor de fysieke en psychosomatische gezondheid van deze bewoners.*
- ▶ *Aandachtspunt is om het plaatsen van windturbines af te wegen tegen het woningtekort en de schaarse ruimte die in Amsterdam beschikbaar is.*
- ▶ *Het is belangrijk om zorgvuldig om te gaan met de locatiekeuze voor windturbines en hier dient grondig en locatie specifiek onderzoek aan vooraf te gaan.*

Participatieproces en rol klankbordgroep

- ▶ *Het is van belang dat ook de achtergestelde bewoners, met een lagere sociaaleconomische positie, een stem krijgen. Juist zij worden geraakt omdat de zoekgebieden voor windturbines zich aan de randen van de stad bevinden.*
- ▶ *Het is belangrijk dat de klankbordgroep (tijdig) geïnformeerd wordt om te kunnen participeren. Vervolgens zou de inbreng van de klankbordgroep niet alleen gehoord moeten worden, maar hier dient de gemeente ook iets mee te doen.*
- ▶ *Er is behoefte aan co-creatie zodat bewoners mee kunnen denken over oplossingen. In dit geval om meer energie op te wekken uit hernieuwbare bronnen.*
- ▶ *Er is behoefte om niet alleen vragen te kunnen stellen aan de expertgroep, maar ook inbreng te kunnen leveren op het advies aan de gemeente.*
- ▶ *Het is van belang om in acht te nemen dat participeren in dit proces niet automatisch betekent dat je als individueel klankbordgroeplid daadwerkelijk 'krijgt wat je wilt'.*
- ▶ *Het is van belang dat het proces met klankbordgroep en expertgroep de gepolariseerde situatie doorbreekt die in Amsterdam rond het onderwerp is ontstaan.*

2. Toelichting proces RES wind Amsterdam en reflectiefase

De gemeente licht aan de hand van twee infographics toe wat de achtergrond van de reflectiefase is en hoe dit past in de uitvoering van Regionale Energie Strategie (RES). De activiteiten tijdens de reflectiefase en het proces dat volgt op de reflectiefase komen ook aan bod. Op pagina's 5 tot en met 13 van de meegestuurde presentatie van de bijeenkomst is dit uitgebreid toegelicht.

De klankbordgroepleden krijgen gelegenheid om vragen te stellen naar aanleiding van toelichting. De vragen zijn:

Participatieproces en rol klankbordgroep

- ▶ *In de toelichting werd gesproken van participatie en betrekken van bewoners, maar hoe kunnen de achtergestelde bewoners meepraten?*
 - ▶ *Reactie gemeente: het klopt dat het gesprek over het algemeen met een bepaalde groep (actieve) bewoners is. Tegelijkertijd bereiken we (een diverse groep van) bewoners ook via andere kanalen.*
 - ▶ *Reactie van klankbordgroeplid in de chat van de Teams vergadering: Laaggeletterden, mensen die niet digitaal vaardig zijn, mensen met een migratieachtergrond, mensen met een LVB worden, ook met de huidige kanalen, niet bereikt. De informatie moet toegankelijk zijn voor een breder publiek en er moet worden gekeken naar de kanalen die worden ingezet. Tot nu toe is dit niet toereikend.*

- ▶ *In de groene infographic leveren wij input aan de expertgroep en draagt de expertgroep bij aan het afwegingskader. Kunnen wij dus niet rechtstreeks adviseren aan de gemeenteraad over het afwegingskader?*
 - ▶ *Reactie gemeente: de expertgroep geeft een openbaar advies aan het college van B&W en de gemeenteraad. De klankbordgroep ondersteunt de expertgroep en geeft mee aan de expertgroep wat van belang is om mee te nemen in het advies. Dit zijn de rollen van de expertgroep en de klankbordgroep.*

Locatiekeuze windturbines

- ▶ *Is de intentieovereenkomst in de blauwe infographic onomkeerbaar of kan dit later nog teruggedraaid worden?*
 - ▶ *Reactie gemeente: de intentieovereenkomst is niet terug te draaien, maar de precieze uitkomst van het proces dat daarop volgt staat op dat moment ook nog niet vast.*
- ▶ *Hoe gaat de prioritering van zoekgebieden eruit? Kiest initiatiefnemer het zoekgebied of worden zoekgebieden opengesteld voor initiatiefnemers?*
 - ▶ *Reactie gemeente: de gemeenteraad stelt zoekgebieden open waar initiatiefnemers op kunnen inschrijven. Enkele van deze zoekgebieden (waaronder de Noorder IJplas en het Cornelis Douwesterrein) zijn al vrijgegeven. Dit komt omdat deze gebieden voortkomen uit de windvisie 2012 van de gemeente Amsterdam. In eerste instantie was plaatsing van windturbines niet mogelijk vanwege provinciale regels. Na een provinciaal akkoord werd dit wel mogelijk en is de gemeenteraad akkoord gegaan met drie voorstellen van initiatiefnemers. Deze zoekgebieden lopen daarmee vooruit op het proces van de reflectiefase.*
- ▶ *Hoe kan er een m.e.r. komen als er geen geluid- en slagschaduwnormen meer zijn door de uitspraak van de Raad van State?*
 - ▶ *Reactie gemeente: vanwege de uitspraak van de Raad van State dient in de m.e.r. een geluidberekening te zitten. De geluidberekening wordt vervolgens gerelateerd aan een (door de gemeenteraad vastgestelde) norm die gebaseerd is op alles dat we weten over gezondheidseffecten.*

3. Toelichting werkwijze expertgroep

Andersson Elffers Felix (AEF) ligt als secretaris van de expertgroep gezondheidseffecten windturbines toe wat de beoogde werkwijze voor de expertgroep is. Hierbij wordt ingegaan op de samenstelling van de expertgroep, de rol van de expertgroep en de wisselwerking met de klankbordgroep en de beoogde processtappen die worden doorlopen. In het meegestuurde 'memo van aanpak' staat een uitgebreide toelichting op de werkwijze beschreven.

De klankbordgroepleden krijgen gelegenheid om vragen te stellen naar aanleiding van toelichting. De vragen zijn:

Participatieproces en rol klankbordgroep

- ▶ *Op welke momenten kunnen wij input leveren aan de expertgroep?*
- ▶ *Hebben we als klankbordgroep overleg met de expertgroep of moeten we vragen op papier aanleveren?*
 - ▶ *Reactie secretaris expertgroep: in iedere bijeenkomst kan de klankbordgroep zorgen en vragen meegeven die in de daaropvolgende bijeenkomst van de expertgroep worden meegenomen.*
- ▶ *Hoe betrekken we ook de achtergestelde bewoners in dit proces?*
 - ▶ *Reactie secretaris expertgroep: voor de samenstelling van de expertgroep heeft de gemeente de partijen die actief waren in gesprek over windturbines gevraagd een expert aan te leveren. Dit waren de GGD (als bij wet aangewezen adviesorgaan voor gemeenten), de windcoöperaties en Windalarm (incl. groep bezorgde artsen). Het ging hierbij niet om een vertegenwoordiging van 'voors en tegens*

t.a.v. windturbines' of ervaringsdeskundigheid, maar wel om goede vertegenwoordiging van de verschillende onderzoeksperspectieven. Er is gekoerst op een compacte en slagvaardige expertgroep.

Samenstelling en rol expertgroep

- ▶ *Twee wetenschappers zijn voorgedragen voor de expertgroep, maar nemen uiteindelijk niet deel omdat ze enkel gezamenlijk toe wilde treden en slechts één plek beschikbaar was. Kan hun expertise op een andere manier ingebracht wordt bij de expertgroep?*
 - ▶ *Reactie secretaris expertgroep: het zou mooi zijn als de expertgroep zich laat informeren door andere wetenschappers, maar de wijze waarop is aan de expertgroep zelf. Wij leggen het voor in de eerstvolgende bijeenkomst.*
- ▶ *Hoe verhoudt het werk van de expertgroep zich tot vergelijkbare initiatieven in het land (zoals het expertisecentrum van RIVM)?*
 - ▶ *Reactie secretaris expertgroep: RIVM heeft aangegeven dat zij niet deel wilde nemen aan de expertgroep vanwege haar landelijke functie. Het gaat hier om een lokaal (Amsterdams) proces. Wel adviseert het expertisecentrum van RIVM de GGD'en. Op deze manier komt de kennis van het RIVM via de GGD als nog in de expertgroep terecht.*
- ▶ *Hoe kan in dit proces de expertgroep input leveren voor het afwegingskader als dit kader al in januari 2022 vastgesteld moet worden?*
 - ▶ *Reactie gemeente: het afwegingskader komt in januari 2022 bij het college van B&W en wordt in februari 2022 door de gemeenteraad vastgesteld. De expertgroep (en de klankbordgroep via de expertgroep) levert voor januari belangrijke input voor het afwegingskader. Tegelijkertijd is het afwegingskader enkel het samenbrengen van zorgen, belangen en behoeften, terwijl het advies van de expertgroep veel verder gaat dan dat.*
- ▶ *Wat is de waarde van het advies van de expertgroep als zij een gezondheidsafweging maakt in een tijdsbestek van twee maanden als het RIVM aangeeft dat nader onderzoek nodig is (en voor dergelijk onderzoek veel langer nodig is)?*
 - ▶ *Reactie secretaris expertgroep: de expertgroep gaat niet zelf onderzoek uitvoeren. Zij ordent de beschikbare literatuur en weegt vervolgens af wat wel en niet bekend is en wat dit betekent voor normen t.a.v. gezondheidseffecten. Dat is in lijn met de uitspraak van de Raad van Staat, die stelt dat per locatie (o.b.v. bestaand onderzoek) gemotiveerd moeten worden welke norm redelijk is.*

Op basis van de antwoorden op de gestelde vragen worden in de vergadering zelf en in de chat twee voorstellen gedaan:

1. *Een klankbordgroeplid verzoekt de aanwezige vertegenwoordigers van de gemeente Amsterdam om direct input te kunnen leveren voor het afwegingskader als het gaat om gezondheidseffecten.*
1. *Een klankbordgroeplid stelt voor om gezamenlijke feedback af te spreken op het rapport van de expertgroep en dat aan de gemeenteraad mee te geven met betrekking tot het afwegingskader. Verschillende klankbordgroepliden stemmen in via de chat.*
2. *De voorzitter verzoekt namens de vergadering aan de aanwezige vertegenwoordigers van de gemeente Amsterdam om het afwegingskader aan de Klankbordgroep voor te leggen voordat het naar het college van B&W gaat.*

4. Spelregels en volgende bijeenkomst

De voorzitter van de klankbordgroep licht kort toe wat de spelregels zijn voor de aankomende bijeenkomsten. Op pagina's 14 t/m 25 van de meegestuurde presentatie staan de spelregels evenals een uitgebreide toelichting op de werkwijze van de klankbordgroep.

De volgende bijeenkomst vindt plaats op donderdag 2 december 2021 van 17.00 uur tot 19.00 uur. In totaal worden er (incl. de bijeenkomst op 23 november) zes bijeenkomsten met de klankbordgroep voorzien. Het precieze aantal bijeenkomsten hangt ook af van de werkwijze van de expertgroep.

Voor de volgende bijeenkomst kunnen klankbordgroepleden per mail bespreekpunten indienen bij Sipke Bontekoe van Public Mediation (sipke@public-mediation.nl). Als klankbordgroepleden behoefte hebben aan iemand (van de achterban) die mee mag luisteren tijdens de bijeenkomsten dan kan dit ook per mail worden aangegeven bij Sipke. Daarbij geldt dat het niet de bedoeling is dat de groep 'toehoorders' veel groter is dan een paar personen.